

Personal-activity approach presupposes the subject-subject and subject-object relationship of the partners of developing educational environment in elementary school and is based on the theories of general psychological and personality development.

The relationship of system and socio-cultural approaches in the designing of the developing the educational environment of the institution characterizes the student as a subject of creative self-development that requires the development of pedagogical strategies : goals, mechanisms, principles, content, forms and methods of education, upbringing and self-reflection and for deep understanding of scientific knowledge with regard to socio-cultural traditions.

Keywords: *developmental education and training; developmental educational environment; pedagogical anthropology; pedagogical existentialism; pedagogical hermeneutics; primary school of Ukraine.*

Стаття надійшла до редакції 09.02.2016

Прийнято до друку 31.03.2016

УДК 378:37.011.33-057.875

Чжеюань Вей

ORCID iD 0000-0001-6075-2050

аспірант 1-го року навчання (спеціальність 13.00.07 – теорія та методика виховання), НПУ ім. М. П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, 01601 м. Київ, Україна, 66188584@qq.com

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ПРИНЦИПИ ТА НАПРЯМИ

У статті висвітлено проблему виховання студентів вищих навчальних закладів в умовах розвитку сучасного суспільства; проаналізовано поняття «виховання», «виховання студентів»; охарактеризовано базові принципи виховання студентської молоді; розглянуто основні напрями виховання студентської молоді (національно-патріотичне виховання; духовне виховання; громадянсько-правове виховання; моральне виховання; екологічне виховання; естетичне виховання; трудове виховання; фізичне виховання) у дослідженнях українських вчених.

Ключові слова: *виховання; виховання студентів; напрями виховання; принципи виховання.*

Вступ. Виховання майбутніх фахівців із вищою освітою набуває особливої актуальності, оскільки виховний процес, як одна із форм впливу на становлення особистості в кожному суспільстві, є значущим для трансляції історичного, культурного та духовного досвіду кожного покоління.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному житті кожного українця, відбуваються на тлі прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу (Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, 2015).

Виховання є складним, багатограним і багатоаспектним процесом цілеспрямованого та планомірного формування наукового світогляду, переконань і почуттів, волі та характеру, потреб

і здібностей, моральних, трудових, естетичних та фізичних якостей людини, характерологічних рис особистості, її національної свідомості та самосвідомості.

Проблемі виховання присвячені праці видатних українських педагогів В. О. Сухомлинського, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка та провідних українських вчених І. Д. Беха, О. В. Сухомлинської, О. В. Биковської та ін.

Проблему виховання учнів і молоді розглянуто у працях українських вчених у різних аспектах, а саме: національно-патріотичне виховання (О. В. Абрамчук, Т. М. Гавлітіна, О. І. Гевко, О. М. Онопрієнко, О. Г. Стъопіна, Я. М. Яціна), духовне виховання (В. О. Долженко, К. О. Журба, Є. В. Костик, Т. В. Саннікова, В. В. Серебряк, С. Я. Черніков), громадянсько-правове виховання (І. В. Василенко, В. Я. Загрева, І. В. Криштак, Ю. Р. Сурмяк, Н. А. Ткачова), моральне виховання (О. В. Матвієнко, Н. А. Молодиченко, Л. Ю. Москальова), екологічне виховання (Н. І. Карпенко-

ва, М. О. Колесник, Т. С. Науменко, С. В. Сапожников), естетичне виховання (Х. М. Д. Бані-Ісса, В. А. Бітаєв, Л. М. Джигун, Ю. В. Максимчук, С. О. Сургай, В. М. Швирка), трудове виховання (А. А. Заліський, Г. П. Ковальчук), фізичне виховання (В. Є. Білогур, В. М. Василюк, Ю. П. Ядвіга).

Незважаючи на значний інтерес до виховного процесу у вищій школі, проблема виховання студентів вищих навчальних закладів залишається актуальною і доцільною для дослідження у контексті змін парадигми освіти у ХХІ ст., досягнень сучасної гуманітарної науки про людину як найвищу суспільну цінність.

Мета статті – розглянути основні принципи та напрями виховання студентів вищих навчальних закладів.

Визначення поняття «виховання студентів».

Поняття «виховання» тлумачать як соціальне, цілеспрямоване створення умов (матеріальних, духовних, організаційних) для засвоєння новим поколінням суспільно-історичного досвіду з метою підготовки його до громадського життя й продуктивної праці (Основні педагогічні категорії [Електронний ресурс]); процес формування досвіду (моделі) поведінки людини у духовній та соціальній сферах, а також у її стосунках з природою (Ожегов С. И., 1987); процес систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників; сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку її до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства (Сисоева С. О., Соколова І. В., 2010).

С. У. Гончаренко зазначає, що виховання – це один з елементів педагогічного процесу, цілеспрямованого на людину, який сприяє соціалізації людини в реальному світі і є одним із шляхів її здійснення (Гончаренко С. У., 2012, с. 160).

За твердженням М. В. Перфільєвої, виховання студентів – це цілеспрямований процес і результат соціально-культурного співробітництва студента з вузівським співтовариством (Перфільєва М. В., 2009). Основою процесу виховання студентів у навчальний і позанавчальний час, на думку дослідниці, повинна бути активна роль особистості стосовно самої себе, обставинам свого життя, взаємодія особистості і суспільства.

Метою виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах є підготовка не тільки висококваліфікованих фахівців, а й усвідомлення своєї ролі в суспільстві інтелектуальної еліти, і найважливіше – розвиток духовності особистості. Головними критеріями ефективності виховної роботи виступають рівень національної свідомості, навчально-наукової і громадської активності; переростання виховання в самовиховання; дотримання моральних і етичних норм; відсутність правопорушень (Перфільєва М. В., 2009).

Цікавий погляд на виховання студентів знаходимо у роботах О. В. Биковської. Розглядаючи поняття «виховання» та «трудове виховання» в широкому їх розумінні, О. В. Биковська робить висновок, що це один і той же процес, оскільки в обох випадках він покликаний формувати у вихованців морально-трудова якість, світоглядну свідомість і ціннісні орієнтації, передавати соціальний досвід, надбання попередніх поколінь, готувати їх до активної участі в суспільному, виробничому та культурному житті, до виконання різноманітних соціальних функцій (Биковська О. В., 2000). Розглядаючи трудове виховання в широкому його значенні та зважаючи на сучасні суспільні вимоги, варто віднести до його компонентів такі, як: розумове, фізичне, моральне, духовне, сенсорне, патріотичне, правове, екологічне, економічне, естетичне та самовиховання. Дані компоненти в їх сукупності дослідниця вважає важливим елементом системи трудового виховання.

Важливою умовою успішного виховання студента є особистість вихователя, його загальна і педагогічна культура, душевні якості, гомілетична і деонтологічна здатність. Тільки особистість може впливати на розвиток і визначення особистості, тільки характером можна виховати характер, – зазначив свого часу К. Д. Ушинський. Яскрава, позитивно зорієнтована особистість, висока моральність, доброчесність, порядність, справедливість, принциповість вихователя набагато сильніше впливають на молоду людину, ніж будь-які вербальні настанови і вимоги.

Значимо, що важливе місце у системі виховання студентської молоді займають засоби виховання, надбання матеріальної і духовної культури (художня і наукова література, засоби масової інформації, предмети образотворчого мистецтва, кіно, театр), форми і види виховної роботи (збори, конференції, ігри, спортивна діяльність та ін.), які використовуються у процесі виховної роботи (Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами [Електронний ресурс]).

І. Д. Бех запропонував виховні інваріанти, які повинні зробити процес виховання більш прогнозованим та ефективним, серед них (Бех І. Д., 2004): інваріант 1 – формування у суб'єкта здібності і бажання усвідомлювати себе як особистість; інваріант 2 – культивування у вихованця цінності іншої людини; інваріант 3 – формування у вихованця образу «хорошого іншого»; інваріант 4 – використання «ефекту генерації» у виховному процесі; інваріант 5 – використання ефекту присутності у виховному процесі. Науковець зазначає, що ефективність виховного процесу значною мірою залежить від так званих контрольованих факторів, тобто системи наукових положень, які визначають сутність конкретної виховної методики. Звичайно, що у вихованні діють і фактори, які носять ситуативний характер, і завчасно враховувати їх досить складно (Бех І. Д., 2004, с. 88-94). Ці останні не повинні

нейтралізувати організований вплив вихователя – це основна вимога, з якою він мусить рахуватися.

Принципи виховання. Успішно здійснювати виховання студентів викладач може лише у випадку дотримання певних принципів. Принципи, на які спирається педагог, становлять певну систему. С. У. Гончаренко виділяє систему принципів виховання, які найчастіше зустрічаються у педагогічній літературі України: національної спрямованості виховання, культуровідповідності, гуманізації виховного процесу, цілісності, акмеологічний принцип, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, особистої орієнтації, превентивності, технологізації (Гончаренко С. У., 2012, с. 161-163).

Водночас необхідно, на нашу думку, врахувати дві групи принципів виховання, виділеними вченими наукової школи В. А. Сластенина: I група – принцип гуманістичного спрямування педагогічного процесу; принцип зв'язку педагогічного процесу з життям і виробничою практикою; принцип поєднання навчання і виховання з працею на загальну користь; принцип науковості; принцип орієнтованості на єдність знань і умінь, свідомості і поведінки; принцип наступності, послідовності і систематичності; принцип наочності; принцип естетизації. II група – принцип поєднання педагогічного управління з розвитком ініціативи і самостійності вихованців; принцип свідомості і активності вихованців; принцип поваги до особистості вихованця; принцип опори на позитивне в людині; принцип узгодженості вимог навчального закладу, сім'ї і громадськості; принцип поєднання прямих і паралельних педагогічних впливів; принцип врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців; принцип міцності і дієвості результатів освіти, виховання і розвитку (Сластенин В. А., 2002, с. 351).

Серед інших принципів науковці виділяють: принцип гуманізації і демократизації виховного процесу; принцип народності; принцип безперервності виховання; принцип етнізації виховного процесу; принцип зв'язку виховання з реальним життям; принцип виховання особистості в колективі в ході спільної діяльності; принцип єдності вимог і поваги до особистості; принцип послідовності, систематичності і єдності виховних впливів; принцип відповідності віковим та індивідуальним особливостям студентів; принцип свідомості, самодіяльності та активності студентів.

Розкриємо зміст кожного із наведених вище принципів. Принцип гуманізації і демократизації виховного процесу включає: виховання людяності і доброти, формування рис чесності і справедливості; виховання свідомої дисципліни; формування творчих задатків особистості. Принцип народності полягає у єдності загальнолюдського і національного: оволодіння рідною мовою, формування національної свідомості, любові до рідної землі і свого народу, прищеплення шанобливого ставлення до культурної спадщини, на-

родних звичаїв і традицій, національно-етнічної обрядовості усіх народів, що населяють Україну. Принцип безперервності виховання забезпечує досягнення цілісності і наступності у вихованні, перетворення його в процес, що триває впродовж усього життя людини. Етнізація виховного процесу полягає у створенні умов для виховання національної гідності, національної свідомості, відчуття етнічної причетності до свого народу. Принцип зв'язку виховання з реальним життям сприяє широкому ознайомленню з повсякденним життям і діяльністю українського народу та народів світу; залученню вихованців до активної участі в посильній суспільно корисній праці та окремих видах продуктивної праці. Принцип виховання особистості в колективі в ході спільної діяльності реалізується: через соціальні відносини студентів із однолітками в колективі, в процесі вирішення завдань навчально-пізнавальної діяльності. Суть принципу єдності вимог і поваги до особистості впливає з моральних цінностей (совість, честь, правда) та гуманного ставлення до особи. Послідовність, систематичність і єдність виховних впливів забезпечує цілеспрямованість впливу на студентів відповідно до їх задатків, інтересів та розвитку їх інтелектуальних сил. Зміст принципу відповідності віковим та індивідуальним особливостям студентів полягає у необхідності погоджувати всі вимоги до студентів із їх реальними силами і можливостями залежно від віку. Суть принципу свідомості, самодіяльності та активності студентів впливає із засад демократизації суспільства, яке передбачає свідому творчість людей, що вимагає широкої їх самодіяльності та активності.

Виховання студентів в українських вищих навчальних закладах спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, такі як студентоцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас виховання має власні принципи, що відображають його специфіку. Серед них (Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, 2015): принцип національної спрямованості; принцип самоактивності й саморегуляції; принцип соціальної відповідності; принцип історичної і соціальної пам'яті; принцип міжпоколінної наступності; принцип полікультурності.

Напрями виховання. У Концепції національного виховання студентської молоді (25.06.2009 р.) визначено основні напрями національно-виховної діяльності: національно-патріотичне виховання; інтелектуально-духовне виховання; громадянсько-правове виховання; моральне виховання; екологічне виховання; естетичне виховання; трудове виховання; фізичне виховання та утвердження здорового способу життя.

Розглянемо основні напрями виховання студентської молоді у дослідженнях українських вчених.

З огляду на поліетнічність українського суспільства, зазначає І. Д. Бех, особливої уваги

потребує виховання толерантності зростаючого громадянина-патріота. Це поняття означає повагу, сприйняття і розуміння багатого розмаїття культур поліетнічного суспільства, форм самовиявлення людської особистості (Бех І. Д., 2014, с. 27).

Патріотичне виховання – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, навчальних закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виховання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави (Бех І. Д., 2014, с. 28).

Досліджуючи національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва, О. І. Гевко зазначає, що національно-патріотичне виховання студентів – це складний і багатограний процес, який має на меті виховати розвинуту особистість, сформувати в неї загальнолюдські цінності, політичну зрілість та патріотичну переконаність, активну життєву позицію, вміння вбирати і передавати весь накопичений людством досвід підростаючому поколінню (Гевко О. І., 2003). Суспільною функцією національно-патріотичного виховання у вищій школі є формування у студентської молоді стійкої поведінки, моральних та патріотичних почуттів, вироблення звичок та навичок, які відповідають способу життя нашого народу, формування звички керуватися почуттями суспільного обов'язку (Гевко О. І., 2003).

Проблему патріотичного виховання також вивчав О. М. Онопрієнко, на думку якого патріотичне виховання зумовлене функціонуванням фізичного виховання як необхідної передумови для збереження, відтворення та зміцнення психофізіологічних особливостей особистості студента. Інтегративним складником патріотичного виховання та фізичного виховання постає фізична культура, призначення якої полягає у вихованні ціннісного ставлення особистості до власного здоров'я (Онопрієнко О. М., 2011).

У процесі патріотичного виховання студентської молоді, вважає О. В. Абрамчук важливо дотримуватися принципу єдності виховного впливу на свідомість, почуття та діяльність особистості з обов'язковим урахуванням особливостей її духовно-го життя (Абрамчук О. В., 2006).

Вивчаючи проблему виховання духовно-моральних цінностей у студентів педагогічних університетів, Є. В. Костик обґрунтувала та експериментально перевірила педагогічні умови виховання духовно-моральних цінностей у студентів педагогічних університетів, які полягають у стимулюванні мотивації до формування духовно-моральних цінностей у студентів, реалізації

комплексної системи морального, інтелектуального та естетичного розвитку особистості, підготовки майбутнього вчителя стратегіям формування духовності особистості (Костик Є. В., 2011).

Проблему виховання духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі досліджував В. О. Долженко. На думку вченого, виховання на основі цінностей – це основний шлях формування особистості студента, його духовного світу, моралі й культури. В. О. Долженко зазначає, що посилення інтернаціоналізації всіх процесів у сучасних умовах в усьому світі приводить до явища пріоритету загальнолюдських цінностей у їхньому взаємозв'язку з національними (Долженко В. О., 2006). Тому в основу сучасної концепції освіти повинен бути покладений культурологічний підхід, що зумовлює спрямованість до майбутнього фахівця як до соціокультурного індивіда, продукту культури нації, людства.

В. В. Серебряк під духовно-моральним вихованням розуміє процес опанування і присвоєння особистістю системи духовно-моральних, загальнолюдських і національних цінностей, які є інтегруючим компонентом в структурі смисложиттєвої побудови власного «Я». Спираючись на дослідження О. Олексюк, що навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі може стати джерелом духовного потенціалу молоді лише за умови реалізації гуманістичної мети їх професійної підготовки, дослідник поняття «духовно-професійна підготовка» розглядає як складну інтегративну структуру, яка виступає визначальною характеристикою поєднання духовно-морального та екстремально-психофізичного середовищ у навчально-виховному процесі (Серебряк В. В., 2004).

Аналіз наукової літератури дозволив В. Я. Загревій дійти висновку, що правове виховання молоді є складним процесом вивчення і засвоєння нею теоретичних основ права, формування правових уявлень і понять, розвиток на цій основі правосвідомості та правової вихованості, мотивів діяльності та культури правового мислення, організації досвіду правомірної поведінки і діяльності, що складає правову культуру особистості (Загрева В. Я., 2002). Більш ширше поняття «правове виховання» розглядає Ю. Р. Сурмяк, а саме, як: цілеспрямовану, послідовну, систематичну діяльність органів освіти, правоохоронних органів, інших державних органів, громадських і правозахисних організацій, органів місцевого самоврядування, окремих громадян з надання послуг у роз'ясненні й інформуванні положень права і законодавства, юридичного консультування з метою формування в юнаків та дівчат системи правових знань, правових переконань і настанов, правового мислення, умінь і навичок правовими засобами самостійно захищати свої права, правових почуттів (поваги до права і закону, до соціальних цінностей, які охороняються правом, законності тощо), що забезпечують стабільність

правомірної поведінки і соціально-правову активність особи (Сурмяк Ю. Р., 2009).

О. В. Матвієнко поняття «моральне виховання» розглядає як суспільне явище, що підпорядковується законам суспільного розвитку, і водночас як процес, специфічні функції якого здійснюються за своїми власними правилами та закономірностями. Дослідниця наголошує, що розвиток особистості, її виховання завжди є результатом взаємодії, контакту з соціальним середовищем, а якість її розвитку, вихованості визначається культурою соціального середовища (Матвієнко О. В., 1999). Зрозуміти еволюцію особистості можливо лише в контексті взаємодії останньої з середовищем. Ефективність реалізації мети морального виховання і прогнозованих цілей залежить від умов, що об'єктивно впливають на процес морального виховання, моральну вихованість особистості.

Поняття «моральне виховання» розглядається також Л. Ю. Москальовою. Авторка вважає, що моральне виховання є складним динамічним процесом, спрямованим на розвиток моральних почуттів, формування моральної свідомості та моральної діяльності особистості (Москальова Л. Ю., 2004).

Співставлення понять екологічне виховання й екологічна вихованість, як вважає С. В. Сапожников, дає підстави розглядати перше поняття як процес, а друге як результат цього процесу. Екологічне виховання студентів вищих навчальних закладів варто розглядати як особистісно орієнтований процес формування екологічної вихованості майбутнього фахівця (Сапожников С. В., 2006).

На думку Н. І. Карпенкової, екологічне виховання – це педагогічне явище, що сприяє вільному розвитку інтелектуальної та духовної сфери вихованців, формуванню в них наукового світобачення, співвідношень з природою та навколишнім середовищем (Карпенкова Н. І., 2008). Екологічне виховання передбачає формування еколого-світоглядних переконань, цінностей і норм екологічної етики, навичок природоохоронної роботи, є внутрішнім збудником, що регулює поведінку в природі.

Теоретичний аналіз сутності естетичного виховання, здійснений Л. М. Джигун, дозволяє стверджувати, що воно базується на формуванні естетичного ставлення особистості до навколишньої реальності, що в свою чергу ґрунтуються на розвитку її потреб, насамперед потреби в досконалості всього, що потребує людина для життя. З розвитком суспільства потреба в досконалості стає власне естетичною потребою і визначає для людини естетичну цінність предметів навколишнього світу (Джигун Л. М., 2001). Визначення досконалості як вищого рівня розвитку, організації, впорядкованості предмету, при якому перебувають у гармонії внутрішні і зовнішні елементи, зміст і форма, суть і її прояви, дозволило дослідниці визначити метою естетичного виховання розвиток ставлення особистості до світу, в основі якого лежить потреба в досконалості. Така

потреба стимулює людську активність на досягнення досконалого, прекрасного як у світі матеріальних предметів, так і в людських стосунках, в процесі праці, пізнання тощо та визначає ставлення до світу.

У більшості концепцій, як відзначає С. О. Сургай, особливу увагу приділяють цілеспрямованості процесу естетичного виховання. Його результатом вважають формування здатності сприймати, розуміти, оцінювати, зберігати, переживати і творити красу в повсякденному житті, у праці, в людських стосунках, мистецтві. Складність цього процесу полягає в тому, що необхідно знайти дієві засоби реалізації гармонійної єдності соціального й індивідуального, впливу багатства художньої культури та всіх благ соціального процесу на формування людської особистості (Сургай С. О., 2010). Найбільш вагомими засобами впливу на естетичну вихованість студентської молоді, дослідниця вважає: естетична освіченість; мистецтво в усіх його різновидах; естетично спрямовану творчу активність та естетичне середовище.

Естетичне виховання студентської молоді, на думку Ю. В. Максимчук, варто розглядати з декількох точок зору, а саме, як (Максимчук Ю. В., 2004): напрям суспільної діяльності, спрямований на зміцнення взаємозв'язку естетичного ставлення студентів до дійсності з найважливішими формами суспільної свідомості та формування у них наукового світогляду, морально-правової свідомості, художньо-естетичного досвіду; умову функціонування цінностей художньої культури, глибокого сприймання та розуміння студентами творів художньої літератури, музики, образотворчого, театрального та інших видів мистецтва; спосіб набуття студентською молоддю необхідного професійного досвіду, розвитку професійних якостей (духовних, психологічних, комунікативних, пізнавальних, організаторських, креативних), здійснення професійної діяльності з урахуванням вимог естетичної культури суспільства; основу самореалізації студентської молоді за законами краси, виявлення естетичної активності та естетичного ставлення до навколишньої дійсності й мистецтва, розвитку естетичних інтересів, потреб, уявлень, знань, понять, умінь та способів естетичної діяльності.

Проблему естетичного виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період досліджував Х. М. Д. Бані-Ісса. Результати його дослідження показали, що методологічними та теоретичними основами розвитку естетичного виховання у вищій школі України на сучасному етапі є концептуальні положення естетиків про сутність естетичного, естетичну свідомість, естетичну діяльність, естетичну творчість, естетичну цінність людини, про зв'язок естетичного і духовного, естетичного і професійного розвитку особистості. Специфічна сутність естетичного виховання у вищій школі пов'язана із особливостями цілей, змісту, форм і методів організації навчально-виховної роботи у

вищих навчальних закладах України, віковими та соціокультурними особливостями студентства як соціальної групи (Бані-Ісса Х. М. Д., 2002).

А. А. Заліський обґрунтував особливості впливу освіти на процес трудового навчання та виховання в системі ринкових і демократичних перетворень, українського державотворення і глобалізації. Трудове виховання молоді науковець розглядає як складову загального виховного процесу в навчальному закладі, що має великі можливості у формуванні культури людських відносин та гармонічного співжиття з навколишнім світом (Заліський А. А., 2009). Трудове виховання в сучасній вищій школі в світлі тенденцій неперервності освіти орієнтоване на виховання впевненої в собі особистості, що здатна самостійно ставити цілі та діяти відповідно до них, брати на себе відповідальність, передбачати результати дій до їх виконання, самостійно будувати стратегію досягнення цілей відповідно до внутрішніх особистісних смислів. У соціально-економічних умовах, що динамічно змінюються, саме така особистість буде здатна активно жити й діяти, вносячи максимальний вклад у саморозвиток і самореалізацію й в розвиток суспільства, його прогресивне оновлення (Заліський А. А., 2009).

Як вважає В. М. Василюк, проблема виховання здорового покоління виникла з моменту появи людської цивілізації, проте на різних етапах її еволюції трактувалася по-різному. Історико-педагогічний аналіз проблеми розвитку фізичного виховання молодого покоління, здійснений науковцем, довів, що фізичне виховання розглядається як складова розвитку особистості й здійснюється в процесі соціалізації, виховання, навчання та професійної підготовки (Василюк В. М., 2011). Фізичне виховання, на думку В. М. Василюк, це педагогічний процес, який спрямований на вдосконалення форм і функцій організму людини, формування рухових навичок, умінь, пов'язаних з ними знань, а також на виховання фізичних якостей. Метою фізичного виховання є формування фізичної культури особистості, тобто тієї сторони загальної культури людини, яка допомагає реалізувати її біологічний і духовний потенціал.

Досліджуючи фізичне виховання студентів вищого навчального закладу економічного профілю в період трансформації вищої освіти України в європейський простір, Ю. П. Ядвіга дійшла висновку, що існує невідповідність сучасним вимогам суспільства наявних концептуальних засад викла-

дання фізичного виховання у неспеціальних вищих навчальних закладах, що є чинником, який гальмує трансформацію всієї системи фізичного виховання у напрямку її гуманізації та демократизації (Ядвіга Ю. П., 2011). В. Є. Білогур зазначає, що традиційна організація, зміст і методи, теоретико-методичне забезпечення фізичного виховання у вищих навчальних закладах недостатньо відповідають сучасним вимогам і не забезпечують усебічну підготовку майбутнього фахівця, здатного на високому професійному рівні вирішувати виробничі проблеми (Білогур В. Є., 2002). Сучасна концепція розвитку фізичної культури припускає посилення освітніх аспектів фізичного виховання, що несуть якісно нові можливості для формування в студентів мотивів занять фізичними вправами, необхідних знань і навичок підтримання оптимального стану здоров'я.

Висновки. Упродовж усієї історії розвитку людства ті чи інші суспільства визначали завдання виховання підростаючого покоління, які зумовлювалися особливостями суспільно-економічного розвитку. З давніх-давен філософи, педагоги обстоюють ідею всебічного гармонійного виховання особистості. Всебічне виховання передбачає формування в людині відповідних моральних, розумових, трудових, фізичних і естетичних якостей. У свою чергу, гармонійне виховання має забезпечувати єдність, діалектичний взаємозв'язок, взаємозбагачення, гармонію зазначених складових виховання. Навчально-виховна діяльність у вищому навчальному закладі має проектуватися на процес формування особистості з погляду завдань всебічного, гармонійного виховання.

Формування всебічно розвиненої особистості студента вищого навчального закладу вимагає проведення цілеспрямованої виховної роботи в різних напрямках. Це, в свою чергу, обумовлює реалізацію таких напрямів виховання: громадянського та патріотичного, морального, розумового, трудового, економічного, правового, екологічного, фізичного, художньо-естетичного, полікультурного.

Реалізація змісту завдань кожного з означених напрямів передбачає врахування специфіки підготовки студентів але, на наш погляд, всі напрями носять більш загальний, універсальний характер в контексті загальнолюдських цінностей та завдань гуманізації і гуманітаризації освіти. Зокрема, це можна віднести в першу чергу до патріотичного, морального, художньо-естетичного і полікультурного виховання.

Література

1. **Абрамчук О. В.** Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Абрамчук Оксана Володимирівна. – Т., 2006. – 254 с.
2. **Бабенко Л. В.** Соціокультурна зумовленість художньо-естетичного виховання особистості / Л. В. Бабенко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2014. – № 3-4. – С. 41-45.
3. **Бані-Ісса Х. М. Д.** Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Бані-Ісса Халдун. – Луганськ, 2002. – 186 с.
4. **Бех І. Д.** Національна ідея в становленні громадянина-патріота України: програмно-виховний контекст / І. Д. Бех, К. І. Чорна. – Київ-Черкаси: Редакційно-видавничий відділ ЧЦШПОП, 2014. – 48 с. – С. 27.

5. **Бех І. Д.** Нова методологія виховання підростаючої особистості / І. Д. Бех // Педагогіка. – 2004. – С. 88-94.
6. **Биковська О. В.** Трудове виховання в позашкільних закладах у сучасних економічних умовах (на прикладі гуртків науково-технічного профілю): дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Биковська Олена Володимирівна. – К., 2000. – 198 с.
7. **Білогур В. Є.** Теоретико-методичне забезпечення фізичного виховання у вищих закладах освіти: дис. ... кандидата наук з фіз. виховання: 24.00.02 / Білогур Влада Євгенівна. – Рівне, 2002. – 206 с.
8. **Василюк В. М.** Тенденції розвитку фізичного виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах Російської Федерації: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Василюк Василь Миколайович. – Рівне, 2011. – 391 с.
9. **Гевко О. І.** Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Гевко Оксана Іванівна. – К., 2003. – 209 с.
10. **Гончаренко С. У.** Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С. У. Гончаренко. – Р. : Волинські береги, 2012. – 192 с.
11. **Джигун Л. М.** Естетичне виховання курсантів НАПВУ засобами зарубіжної літератури: дис. ... кандидата пед. наук: 20.02.02 / Джигун Людмила Миколаївна. – Хмельницький, 2001. – 174 с.
12. **Долженко В. О.** Виховання духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Долженко Валерій Олександрович. – Луганськ, 2006. – 162 с.
13. **Загрева В. Я.** Правове виховання старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл-інтернатів: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Загрева Валентина Ярославівна. – К., 2002. – 170 с.
14. **Заліський А. А.** Філософсько-світоглядні основи трудового навчання та виховання сучасної молоді в системі ринкових трансформацій: дис. ... кандидата філос. наук.: 09.00.10 / Заліський Анатолій Андрійович. – К., 2009. – 180 с.
15. **Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами** [Електронний ресурс] / Педагогіка вищої школи. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4204.html>
16. **Карпенкова Н. І.** Еколого-естетичне виховання ліцеїстів у процесі ознайомлення з історико-природними заповідниками Криму: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Карпенкова Наталя Іванівна. – Луганськ, 2008. – 218 с.
17. **Костик Є. В.** Виховання духовно-моральних цінностей у студентів педагогічних університетів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.07 / Костик Євгенія Володимирівна. – Луганськ, 2011. – 190 с.
18. **Максимчук Ю. В.** Естетичне виховання студентської молоді у процесі клубної роботи: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Максимчук Юлія Володимирівна. – Херсон, 2004. – 220 с.
19. **Матвієнко О. В.** Моральне виховання молодших школярів у позаурочній та позашкільній діяльності : дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Матвієнко Олена Валеріївна. – К., 1999. – 179 с.
20. **Москальова Л. Ю.** Моральне виховання особистості майбутнього вчителя музики і художньої культури засобами українського сакрального хорового мистецтва: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Москальова Людмила Юріївна. – К., 2004. – 238 с.
21. **Наказ МОН України** «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» № 641 від 16.06.15 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
22. **Ожегов С. И.** Словарь современного русского языка / С. И. Ожегов. – М.: Рус. яз., 1987. – 797 с.
23. **Онопрієнко О. М.** Патріотичне виховання майбутніх учителів фізичної культури у позааудиторній діяльності педагогічних університетів: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.07 / Онопрієнко Ольга Миколаївна. – Луганськ, 2011. – 248 с.
24. Основні педагогічні категорії [Електронний ресурс] / Психологія і педагогіка. – Режим доступу: http://stud.com.ua/46986/psihologiya/osnovni_pedagogichni_kategoriyi
25. **Перфільєва М. В.** Виховання студентської молоді як основний напрямок у процесі успішної соціалізації майбутніх педагогів / М. В. Перфільєва // Соціум. Наука. Культура: IV Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конф., 28-30 січня 2009 р.
26. **Пічурін В. В.** Психологічна і психофізична підготовка як складова фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 11. – С. 44-48, DOI: 10.15561/18189172.2014.1108.
27. **Рішення Колегії МОН України** «Про затвердження Концепції національного виховання студентської молоді» від 25.06.09 року. Протокол № 7/2-4. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/4310/
28. **Сапожников С. В.** Екологічне виховання студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації будівельного профілю: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Сапожников Станіслав Володимирович. – Херсон, 2006. – 191 с.

29. **Серебряк В. В.** Духовно-моральне виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Серебряк Володимир Васильович. – Луганськ, 2004. – 172 с.
30. **Сисоєва С. О.** Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження: наук. видання / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. МОН, Маріупольський держ. Гуманітарний ун-т – К.: ЕКМО, 2010. – 362 с.
31. **Сластенин В. А.** и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В. А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
32. **Сургай С. О.** Естетичне виховання студентської молоді засобами масової інформації: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.07 / Сургай Світлана Олександрівна. – Луганськ, 2010. – 214 с.
33. **Сурмяк Ю. Р.** Взаємодія вищих професійних училищ та органів внутрішніх справ у правовому вихованні учнів: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Сурмяк Юрій Романович. – Дрогобич, 2009. – 257 с.
34. **Ядвіга Ю. П.** Фізичне виховання студентів вищого навчального закладу економічного профілю в період трансформації вищої освіти України в європейський простір: дис. ... кандидата наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 / Ядвіга Юлія Петрівна. – К., 2011. – 198 с.

ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ: ПРИНЦИПЫ И НАПРАВЛЕНИЯ

Вей Чжеюань, аспирант 1-го года обучения (специальность 13.00.07 - теория и методика воспитания), НПУ им. М. П. Драгоманова, ул. Пирогова, 9, 01601 г. Киев, Украина, 66188584@qq.com

В статье освещена проблема воспитания студентов высших учебных заведений в условиях развития современного общества; проанализированы понятия «воспитание», «воспитание студентов» охарактеризованы основные принципы воспитания студенческой молодежи; рассмотрены основные направления воспитания студенческой молодежи (национально-патриотическое воспитание, духовное воспитание, гражданско-правовое воспитание, нравственное воспитание, экологическое воспитание, эстетическое воспитание, трудовое воспитание, физическое воспитание) в исследованиях украинских ученых.

Ключевые слова: воспитание; воспитания студентов; направления воспитания; принципы воспитания.

UPBRINGING OF UNIVERSITY STUDENTS: PRINCIPLES AND DIRECTIONS

Wei Zheyuan, First year postgraduate student (specialty 13.00.07 – theory and methods), National Pedagogical Dragomanov University, 9 Pirogova st., 01601 Kyiv, Ukraine, 66188584@qq.com

The article deals with the problem of education of university students in the development of modern society; it is analyzed the terms «upbringing», «upbringing of students»; it is described the basic principles of upbringing of students; it is reviewed the main directions of upbringing of students (national-patriotic upbringing, spiritual upbringing, civic and legal upbringing, moral upbringing, environmental upbringing, esthetic upbringing, labor upbringing, physical upbringing) in studies of Ukrainian scientists.

Throughout the history of human society defined objectives upbringing of the younger generation which conditioned the features of the socio-economic development. Since that philosophers and educators defend the idea of a comprehensive harmonious upbringing of the personality. Comprehensive upbringing involves the formation of a relevant person moral, intellectual, human, physical and esthetic qualities. In turn, harmonious upbringing should ensure the unity, dialectical relationship, mutual, harmony of these components of upbringing. Teaching and educational activities in higher educational establishment should be designed on the development of personality problems in terms of all-round, harmonious upbringing.

Forming a fully developed personality of student of higher educational establishment requires purposeful upbringing work in different directions. This, in turn, makes the implementation of upbringing areas: the civil and patriotic, moral, intellectual, labor, economic, legal, environmental, physical, artistic and esthetic, multicultural.

Implementation of tasks content of each of these areas takes into consideration the specificity of training students but, in our view, all the lines are more common, universal character in the context of universal values and objectives and humanization of education. In particular, it can be attributed primarily to patriotic, moral, artistic and esthetic, multicultural upbringing.

Keywords: directions of upbringing; principles of upbringing; upbringing students; upbringing.